

Magazine

Cosun

NR. 5
2020

04

'De bietenprijs moet gezond blijven'

06

'Het rooit niet altijd even gemakkelijk'

08

Bewust behoud van bodemstructuur

Overname Aviko

Aviko Rixona heeft de fabriek van Unilever in het Noord-Duitse Stavenhagen overgenomen. Aviko gaat tevens een langjarig strategisch partnership aan met Unilever. De fabriek in Stavenhagen produceert aardappelpuree, knoedels, gnocchi en instant snacks. Als merkproduct en als product voor andere Unilever-bedrijven en B2B-klanten. Bekende merknamen zijn Pfanni en Knorr.

Rixona is toonaangevend in aardappelgranulaat en aardappelvlokken die via de voedingsmiddelenindustrie hun weg vinden naar het foodservicekanaal en retailmarkten. De Duitse mededingingsautoriteit moet de transactie nog goedkeuren.

Papier uit pulp

De kilopakken van Van Gilse kristal-suiker, verpakt in papier dat is gemaakt van suikerbietenpulp. In maart 2021 wordt het werkelijkheid.

Cosun Beet Company en papierfabrikant Crown Van Gelder hebben in juli een overeenkomst getekend voor de levering van bietenpulp voor de productie van duurzaam papier en verpakkingsmaterialen.

Milieuvriendelijk

Cosun Beet Company gaat het bietenpulppapier in eerste instantie gebruiken voor de 25 kilozakken en het 1 kilopak. Bietenpulp is een milieuvriendelijk alternatief voor houtvezels. Bij bietenvezels hoeft niet eerst met hitte en chemicaliën houtstof (lignine) uit de pulp gehaald te worden. In de milieuafdruk scheelt dat zo'n 80% ten opzichte van houtvezels.

Suikeragenda Noord-Nederland

Chemport Europe heeft samen met een aantal bedrijven een Suikeragenda opgesteld, die het ontwikkel-potentieel voor Noord-Nederland in kaart brengt van suiker als grondstof. De Suikeragenda is aangeboden aan de Gedeputeerden van Drenthe en Groningen. Chemport Europe is een platformorganisatie die de vergroening van de chemie wil versnellen. Chemport Europe wil snel ruim baan

voor biomaterialen en biogrondstof, ondermeer voor bioplastic.

Index

Van de voorzitter.....	3
'De bietenprijs moet gezond blijven'.....	4
'Het rooit niet altijd even gemakkelijk'.....	6
Bewust behoud van bodemstructuur.....	8
Veelbelovende techniek voor de campagnetijd.....	10
IRS-informatie.....	12
Vraag & Antwoord / Kort Nieuws.....	16

Contact

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307

secretariaat.rvb@cosun.com

www.cosunleden.nl

Cosun Beet Company centraal agrarische dienst

Postbus 100,
4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst
@cosunbeetcompany.com
www.cosunleden.nl

Colofon

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Cosun Beet Company, Sanne van Hassel, IRS, Engel Lameijer en Twan Wiermans

Foto-omslag

Jan Bos, akkerbouwer in Beringe

Basisontwerp

Wardtaal / Breda

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2020

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

De gang van zaken

De aangescherpte regelgeving rond corona zorgt opnieuw voor een nieuwe situatie. Nadat het leven afgelopen zomer weer op gang was gekomen, zorgen de nieuwe besmettingen dat we weer een stap teruggaan. Dat geldt ook voor Cosun en haar medewerkers. De gezondheid van een ieder staat voor ons voorop, met extra aandacht voor het operationeel houden van alle fabrieken. Wie thuis kan werken, wordt gevraagd dat ook te doen. Dit heeft ook betekenis voor de teeltvergaderingen van aankomende herfst. Voor het eerst zullen deze vergaderingen digitaal plaatsvinden. Deze ledenbijeenkomsten zijn belangrijk voor het uitwisselen van informatie, maar ook voor de onderlinge verbondenheid. We zullen de fysieke bijeenkomsten zeker missen, maar we gaan ons best doen om een goed programma aan te bieden. U wordt tegen die tijd persoonlijk geïnformeerd hoe u mee kunt doen.

De campagne

De campagne vraagt altijd extra aandacht. Niet alleen om het rooiwerk en de logistiek goed op elkaar af te stemmen, maar ook om de fabrieksbezetting op orde te houden, helemaal in deze coronatijd. Want de campagne draait intussen op volle toeren. Na enkele weken zitten de beide fabrieken al ieder boven de 28.000 ton bietverwerking per dag. Groningen heeft zelfs de 30.000 ton bereikt. De opbrengsten lijken iets mee te vallen, maar de kwaliteit blijft achter. Wat opvalt, zijn vooral de grote verschillen. Soms per vracht. Extra controles in het tarreerlokaal hebben geen afwijkingen naar voren gebracht. We hebben een grillig verloop van het groeiseizoen achter de rug. Droogte in het vroege voorjaar zorgde voor een wisselende opkomst. Nadien nog een

lange periode van droog weer, tot wel begin juli of nog langer. Dat zorgde voor een trage mineralisatie. Maar ook de aantasting door het vergelingsvirus en cercospora laten hier sporen na. Een situatie die we ook in het buitenland zien. In Nederland schatten we een 5% lagere opbrengst ten opzichte van het vijfjarig gemiddelde. In Frankrijk en Engeland zijn de schattingen nu tot wel 15% opbrengstverlies en ook andere landen geven negatieve signalen af.

Kijk naar de praktijk

De bietenteelt zoekt naar stabiliteit. Een grillig klimaat of een onzekere markt hebben we niet in de hand, maar een goede landbouwpraktijk des te meer. De afgelopen jaren worden we meer en meer geconfronteerd met nieuwe regels en eisen die al op korte termijn ingaan. Vaak wordt de 'praktijk' genegeerd en is er weinig begrip voor de realiteit. We hebben dat gezien in 2018 bijvoorbeeld bij het verbod op het gebruik van neonicotinoïden. Ondanks een positief advies van het Ctgb, niet in de laatste plaats door ingebrachte argumenten vanuit de praktijk, besloot de minister toch tot een verbod. We zullen er nu weer alles aan doen om haar te overtuigen met nieuw aangeleverde onderbouwing voor een veilig gebruik. Een tijdelijke toelating is hard nodig om de gewenste verduurzaming en een gezonde teelt te realiseren. Veredeling van nieuwe rassen zal zeker nog enkele jaren op zich laten wachten.

Per 1 oktober is Roel van Haeren (37 jaar) benoemd als nieuw lid van de conserndirectie en als eindverantwoordelijke voor Duynie. Roel is al over een langere periode werkzaam geweest bij verschillende bedrijfs-onderdelen van Duynie. We wensen hem veel succes in zijn nieuwe rol.

Dirk de Lugt
Voorzitter

“De route die Cosun heeft gekozen, is niet eenvoudig, maar perspectiefrijk”

‘De bietenprijs moet gezond blijven’

Door de ontwikkeling van nieuwe afzetmarkten in food en non-food is de naam ‘Suiker Unie’ veranderd in Cosun Beet Company. Die past beter bij een verbreding van de afzetmogelijkheden. Dat is nodig voor de toekomst, zegt Paul Mester. “De bietenprijs moet gezond blijven.”

Suiker is nog steeds de bestaansreden voor het bedrijf, maar het draait inmiddels om meer dan alleen ‘de’ suiker en de afgeleide producten Betacal en diervoedergrondstof. Het accent is geleidelijk aan het verschuiven naar nieuwe, andersoortige afzet. In food en in non-food. Het vertrouwde ‘Suiker Unie’ dekt daardoor steeds minder de volledige lading. “De naam begon steeds minder goed te matchen”, vertelt Paul Mesters, algemeen directeur van Cosun Beet Company. Vandaar dan ook die naamsverande-

ring, die bovendien beter aansluit bij wat Cosun wil: de plant centraal, want die heeft meer te bieden dan de huidige exploitatie.

Bij de tijd

Suiker Unie was volgens Mesters overigens al langer toe aan een modernere, eigentijdse uitstraling. “De nieuwe naam liet zich mooi combineren met een nieuw logo en een nieuwe huisstijl.” Cosun Beet Company bekt internationaal ook beter dan Suiker Unie.

‘Suiker Unie’ verwijst naar de coöperatieve suikerbedrijven die zich verenigden, zegt Mesters. “Een supercoöperatie, die ons veel goeds heeft gebracht.” Maar de afzetmarkt was nationaal, vooral door de invoering van landenquota. “Niet meer van deze tijd”, oordeelt hij, want de situatie is grondig veranderd. “We zitten nu in een geliberaliseerde markt. De marktorientatie is internationaler geworden. Van onze suikerproductie gaat 40% naar het buitenland, waarvan het merendeel binnen Europa.

'In non-foodtoepassingen zit de groei'

Bij Anklam gaat 40% in de bio-ethanolproductie", benadrukt Mesters de nieuwe realiteit.

Bietenprijs

De naamsverandering biedt Cosun een uitgelezen kans zichzelf als bedrijf opnieuw in de markt te zetten als producent van voedsel ingrediënten, grondstoffen voor bijvoorbeeld de chemische industrie, non-food producten en bio-energie. "In non-foodtoepassingen zit de groei. Ze moeten een substantiële bijdrage aan de bietenprijs gaan leveren", zegt Mesters. Op termijn wil Cosun Beet Company een derde van zijn winst uit die nieuwe bedrijfsactiviteiten halen. "Dan moet je denken aan een termijn van tien jaar."

Andere suikerbedrijven in Europa kiezen vooral voor meer suikerexport buiten de EU. Of ze zoeken het in branchevreemde andere richtingen, zoals ABF dat naast British Sugar ook heeft geïnvesteerd in de Primark-kledingwinkels. Südzucker bijvoorbeeld doet dat met pizza's. "Desondanks blijft hun bietenprijs laag."

Die relatief lage bietenprijs is een algemeen euvel sinds de liberalisering van de suikemarkt. Mesters: "Dat is niet lang vol te houden. Er zijn al fabrieken en telers die afhaken." Het lijkt de voorbode van een nieuwe grote saneringsronde in Europa. "Vooral fabrieken met een capaciteit van

minder dan 10.000 ton bieten per dag en minder dan honderd dagen campagne hebben het nu erg moeilijk. Die hebben te weinig gedaan. In Nederland is in de afgelopen decennia stevig gesaneerd. We hebben fabrieken in Groningen, Puttershoek en Breda gesloten."

Wat veel fabrieken ook parten gaat spelen zijn de gevolgen van het klimaatakkoord. Een aantal draait nog op bruinkool en steenkool, een enkele op stookolie. Een CO₂-heffing gaat daar pijn doen, terwijl de ombouw naar aardgas flinke investeringen vergt. Mesters: "Onze fabrieken behoren tot de modernste en efficiëntste van Europa. Dat maakt onze concurrentiepositie sterker. Als je kijkt naar het absolute CO₂-gebruik per ton suiker zitten wij vrij laag. Wat onze concurrentiepositie ondergraft, is de nationale CO₂-heffing die sommige politieke partijen nastreven."

De eiwitroute

"We zullen alles op alles moeten zetten om in de toekomst dezelfde rendementen te halen. Cruciaal is dat we de bietenprijs gezond houden. We moeten de biet nog meer uit elkaar halen om er nieuwe producten van te maken", gaat Mesters verder. "De route die Cosun heeft gekozen, is niet eenvoudig, maar perspectiefrijk", zegt hij. "Het gaat om de juiste klant op het juiste moment." Zoals de media-aandacht voor de plastic soep in de

Oceanen die de belangstelling voor bioplastics aanwakkert. In plastic zit etheen. Deze petrochemisch geproduceerde grondstof kun je ook van suiker maken. Die is afbreekbaar in de natuur. Het maakt Cosun Beet Company tot een aantrekkelijke groene partner.

De maatschappelijke roep om 'bio-based', 'meer kringloop' en 'minder broeikas' klinkt alsmaar sterker, ingegeven door milieuproblemen en schade door klimaatverandering. In Nederland, maar ook in de EU en daarbuiten gaat het die kant op. Cosun Beet Company ontwikkelt die hoogwaardige, groene grondstoffen en eindproducten, niet alleen uit suiker.

Pulp

De gekozen koers creëert ook nieuwe mogelijkheden voor waardevolle stoffen uit de pulp, zoals vezels (Betafib), maar ook eiwitten. Dat heeft tijd nodig. Het zal leiden tot nieuwe productiefaciliteiten bij de suikerfabriek, aldus Mesters. Logistiek ligt dat het meest voor de hand.

Voorlopig is er bietenpulp genoeg. De productie van 1,2 miljoen ton suiker levert ongeveer 1 miljoen ton bietenpulp op. Betere verwerking van pulp, leidt tot een betere bietenprijs. Nu gaat jaarlijks zo'n 900.000 ton pulp naar de veehouderij. Of die afzetmarkt in de toekomst zo groot blijft, is zeer de vraag gezien de discussies over de veestapel. Een deel van de pulp gaat nu in de eigen bio-vergisters. Op de lange termijn is de energiemarkt financieel minder aantrekkelijk. De ontwikkeling van nieuwe afzetmogelijkheden, zoals 'de eiwitroute' is dat wel. Met de winning van hoogwaardig eiwit uit bijvoorbeeld bietenblad kan de markt van vleesvervangers bediend worden. Mesters: "Uiteindelijk kan zoiets zelfs leiden tot de teelt van andere eiwitrijke gewassen door onze leden, zoals luzerne of fava-bonen."

Ton Schönwetter

'Het rooit niet altijd even gemakkelijk

Bij Jan Bos uit Beringe draait de bietenrooier sinds eind september op volle toeren. Jan teelt bieten en cichorei. Zijn loonbedrijf doet rooiwerk in Midden-Limburg, westelijk van de Maas. Lang niet op elk perceel laten de bieten zich altijd even gemakkelijk rooien, weet hij uit ervaring.

Ruim vierhonderd hectare bieten en cichorei verdwijnen er dit jaar in de rooier van Jan. Allemaal in een straal van veertig kilometer rondom Beringe. Jan (58) teelt zelf 10 hectare bieten en 5 hectare cichorei. "De eerste 2 hectare bieten waren op 13 oktober aan de beurt. Ze zijn op 10 oktober gerooid. De rest doen we als het ons het beste uitkomt en als de weersomstandigheden gunstig zijn", vertelt Jan. De levering is gepland voor 13 januari volgend jaar. Die gaan tot die tijd als dat nodig is onder vliesdoek.

Rooiwerk

Met rooien kun je beter niet wachten tot de allerlaatste dag, zegt Jan. Toch komt dit nog wel eens voor, ziet hij. "Als je rooit op de dag, voordat ze worden opgehaald, loop je soms onnodig extra risico. Als er dan bijvoorbeeld iets onverwachts gebeurt, kun je te laat zijn voor de verlading. We hebben het wel eens gehad dat we nog aan het rooien waren, terwijl de bietenmuis al stond te wachten. Dat rooit niet fijn."

Wat ook niet fijn rooit: rijen met ongelijkmatig groeiende bieten. "De zaaibedbereiding kan soms beter", geeft zoon Niels aan.

Jan: "Als de bieten ongelijk staan heb je vanzelf ook meer koptarra, want je kunt ze lastiger gelijkmatig koppen. Je kopt dan of teveel of te weinig." Dat geeft of oogstverlies of extra tarra. Ook lastig om te rooien: bietenblad dat plat ligt en met veel onkruid ertussen. Veel rooikunst vragen ook bieten die hoger boven de grond staan. "Dan moet je heel voorzichtig rooien. Vooral in 2018 was dat een groot probleem."

Goede hoop

"De bieten staan er dit jaar wisselend op", vertelt Niels over hun eigen bieten. "Op 8 hectare hebben we vier keer moeten beregenen. Op het perceel van 2 hectare maar twee keer. Dat perceel ligt lager." Op dat laatste perceel is 23 april gezaaid. Op het hoger gelegen al op 2 april. De opbrengst op het lager gelegen perceel (de vroege oogst) wordt op meer dan 80 ton geschat. Het suikerpercentage is nog afwachten.

"Met het suikergehalte zitten we meestal in de goede hoek", zegt Jan. "Het vorig jaar hadden we een gemiddelde van 90 ton met een suikergehalte van 16,7%. Met beregning erbij halen we gemiddeld meestal 80 ton. Zonder beregening ga je dat op deze zandgrond niet halen. Maar elk jaar is het weer anders. Garanties zijn er niet. Bieten die vorig jaar in augustus voor de eerste keer zijn beregend en

in oktober werden gerooid, hadden een duidelijk lager suikerpercentage.” Ook dat gebeurt. De ziektes heeft Jan dit jaar goed onder controle weten te houden, ook de vergelingsziekte. Hij teelt Annemonika KWS. Daarvoor teelde hij Isabella. Jan: “Wij kiezen voor bieten die een goede rhizoctoniaresistentie hebben en niet te hoog boven de grond staan. Ook de bladgezondheid bij een cercospora-aantasting is hoog.”

Lage prijs

Behalve bieten en cichorei teelt Jan ook fritesaardappelen, maïs, wintertarwe en gerst. De aardappelen (25 hectare) zijn voor verschillende afnemers, waaronder Aviko. Jan: “Aviko heeft het contract ondanks de coronacrisis netjes afgehandeld. We hopen voor de overkilo's wel op meer dan 2,5 cent. Het grote probleem voor de teelt op dit moment zijn de prijzen. Van de meeste akkerbouwproducten zijn die veel te laag.” Jan teelt voornamelijk op pachtgrond. De meeste percelen heeft hij meer dan tien jaar in gebruik. Zijn bedrijf is in totaal zo'n 65 hectare.

Jan teelde dit jaar de cichorei na de bieten. Cichorei zit met een korte tussenstop al meerdere jaren in het bouwplan. “Het eerste jaar ging erg goed. Maar het tweede jaar heeft dat veel handwerk opgeleverd. Na dat onkruidjaar had ik er genoeg van en zijn we gestopt. Maar na dat jaartje rust wilde ik het toch weer graag oppakken. Maar toen was alles al vergeven. Gelukkig kreeg ik het jaar erna een nieuwe kans.”

De cichorei staat er goed op. Jan heeft een laat ras en moet leveren in december/januari. Jan: “Als het weer het toelaat, gaat na de oogst het vliesdoek eroverheen.” De cichoreihopen zijn lager en smaller dan bietenhopen. Ook als ze maar kort liggen. “In verband met de kans op broei

Niels Bos: ‘De bieten staan er dit jaar wisselend op’

Jan Bos: ‘Helaas kun je niet altijd alles blijven uitstellen tot het laatste moment’

in de hoop.” De wortelopbrengst was vorig jaar 56 ton netto, geleverd in november. Jan: “Een mooi resultaat, want het kan zo maar ook 40 ton zijn.”

Schoffelmachine

Dit jaar heeft het loonbedrijf geïnvesteerd in de nieuwste schoffelmachine, eentje met precisiesturing. “Daarmee kun je het onkruid goed raken. We hebben hem aangeschaft, omdat er in de toekomst minder bespuitingen zullen plaatsvinden”, aldus Jan.

De omstandigheden voor het schoffelen waren dit jaar gunstig, maar voor de bespuiting na het schoffelen was het dat minder. Jan: “Er viel te weinig regen. Daardoor heeft het middel minder bodemwerking. Op veel bietenpercelen zie je daarom dit jaar meer onkruid staan, zoals melde. Ook op aardappelpercelen.” Niels: “Het moment van een onkruidbestrijding is dus zeer belangrijk. Je bent erg weersafhankelijk.”

Jan: “Helaas kun je niet altijd alles blijven uitstellen tot het laatste moment. Soms ben je dan te laat.”

Ton Schönwetter

Bewust behoud van bodemstructuur

Cosun Beet Company werkt samen met IRS, Wageningen Environmental Research, Cumela, Fedecom en LTO en met steun van het ministerie van LNV aan het programma Bewust behoud bodemstructuur. Het doel is meer bewustwording rondom het probleem van bodemverdichting door de bietenoogst en praktische handvatten aanreiken om die tot een minimum te beperken.

Tijdens een best-practicebijeenkomst in Heinkensand werden onder andere ervaringen van bietenrooiermachinisten besproken

Het voorkomen van bodemverdichting begint met een optimale bodemconditie, goede vlaklegging en ontwatering van een perceel. Om de bodemconditie op een laagdrempelige manier te kunnen beoordelen is in samenwerking met bodemspecialist Coen ter Berg een methode ontwikkeld, die kan helpen de bodemconditie op orde te brengen. Meer informatie staat op www.cosunleden.nl/unitip/handleiding-bodemconditie.

De agrarische dienst houdt regionaal studiegroepbijeenkomsten met telers om deze methode in de praktijk te gebruiken. Door Covid-19 konden deze bijeenkomsten tot op heden niet allemaal doorgaan. Ze krijgen daarom een vervolg in 2021.

Bodemimpact machines

Bodemverdichting is te beperken door de ingezette techniek aan te passen aan de bodemomstandigheden. Om de bodemimpact van machines beter in beeld te brengen wordt in samenwerking met Wageningen Environmental Research het programma Terranimo verbeterd en beschikbaar gemaakt voor Nederlandse omstandigheden. Met behulp van deze online tool kan op basis van grondsoort, vochttoestand van de bodem, wiellast, type band en bandenspanning worden berekend wat de impact van de machine op de bodem is. Zo kunnen gemakkelijk vergelijkingen worden gemaakt tussen verschillende situaties. De tool is al beschikbaar in enkele andere Europese landen. Voor Nederland worden de betreffende bodemtypen toegevoegd en configuraties voor bijvoorbeeld herhaalde

belasting, hondegang, aangedreven wielen en rupsbanden. Hiermee kan zo objectief mogelijk bepaald worden wat de bodemimpact per type machine op een specifiek perceel is.

Wielast

Tijdens een demodag in november 2019 zijn de wielasten van diverse bietenoogstmachines gewogen, zowel vol als leeg. Deze wielastgegevens worden beschikbaar gemaakt in de Nederlandse versie van Terranimo. Met behulp van deze gegevens kunnen verschillende situaties met elkaar worden vergeleken, zoals bodemimpact bij een volle of lege bunker, de bodemimpact onder natte en droge omstandigheden, de verschillen in bodemimpact tussen machines en het effect van een type band of bandenspanning. Een simulatie met de gegevens van een op de demodag gemeten machine leert dat de druk per cm^2 met ruim 25% kan afnemen bij een minimale bandenspanning van 1,2 bar in plaats van de maximale spanning van 2,4 bar. De Nederlandse versie van Terranimo komt naar verwachting eind 2020 beschikbaar.

Bietenooft en logistiek

Ook bij de organisatie van de bietenooft en de logistiek op het perceel is winst voor de bodem te behalen. Door de organisatie van best-practicebijeenkomsten worden ervaringen van de beste ervaringsdeskundigen (de rooiermachinisten en loonwerkers zelf) gedeeld. Waar zien machinisten dat het bij de aanpak van de oogst in de praktijk beter kan? Leerpunten uit deze bijeenkomsten worden gebundeld en meegenomen. Naast een aantal praktische handvatten, kwamen de navolgende punten het meest naar voren.

Benut oogstbare dagen

Veel loonwerkers zien dat er nog beter gebruik gemaakt kan worden van rooibare dagen. Dat is veel belangrijker dan het benutten van de laatste groeidag. Eventueel gemiste groei door latere oogst lijkt voor telers een financieel nadeel, terwijl het directe financiële voordeel van oogsten onder goede omstandigheden onvoldoende duidelijk is. Enkele loonwerkers geven aan dat de focus van telers op oogstbare dagen steviger is geworden door het gebruik van een hectare- en uurtarief. Oogsten onder gunstige omstandigheden leidt tot lagere kosten.

Financiële impact

Bij de aanpak van de oogst kan de inzet van een extra kar of overlaadwagen ervoor zorgen dat er veel minder transport op de akker nodig is en de rooiermachinist de afvoer van bieten zo bodemvriendelijk mogelijk kan organiseren. De inzet van een (extra) afvoermachine betekent extra

Met behulp van Terranimo kan de bodemimpact (verschil druk/ cm^2) van een lagere bandenspanning worden berekend

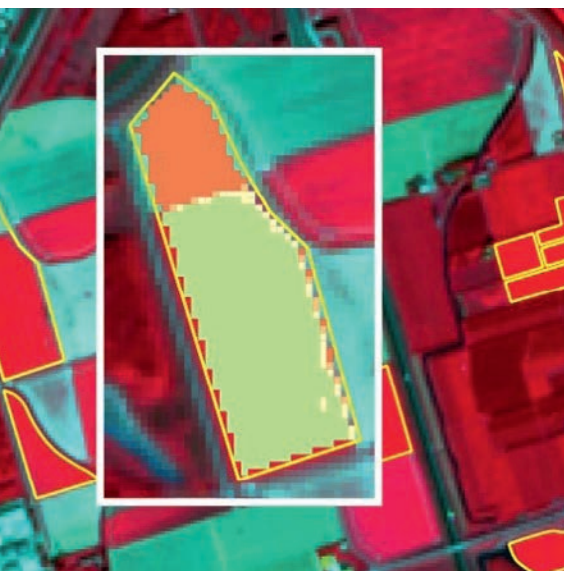
kosten voor de teler, terwijl het financiële voordeel van de lagere bodembelasting niet gemakkelijk in euro's uit te drukken is. Hier ligt een uitdaging voor Cosun Beet Company en het IRS om hier meer handvatten voor aan te reiken.

Leren van elkaar

Loonwerkers en rooiermachinisten zien in dat het verschil in focus op de bodem bij de bietenooft tussen telers groot is. Telers kunnen van elkaar leren. Denk daarbij aan het kennen van de percelen (vermijden van laagtes of mindere plekken in het perceel bij de oogstlogistiek) en het optimaal organiseren van de logistiek. Los de bunker rijdend, vlak voor de kopakker zodat de rooier niet met volle bunker moet draaien op de kopakker.

Mede door de impact van Covid-19 is dit jaar slechts één bijeenkomst gehouden, in Heinkenszand. In samenwerking met onder andere Cumela en Fedecom worden in 2021 ook in andere gebieden dergelijke best-practicebijeenkomsten georganiseerd.

Arjen Buijze

Voorbeeld van gedeeltelijk geoogst perceel binnen aangegeven perceelsgrenzen

Op de Superview-satellietbeelden is de aantasting door vergelingsziekte duidelijk zichtbaar

Temperatuursensor

Veelbelovende techniek voor de campagnetijd

De nieuwe monitorings-technologie die nu wordt doorontwikkeld, maakt een betere oogstmonitoring mogelijk. Het gaat in de campagnetijd leiden tot verdere efficiency in de logistiek en planning. Maar ook een Bewaaradvies op maat via de BAS-app komt binnen handbereik.

Met optische satellietbeelden is de oogst zeer goed te detecteren. Maar alleen bij dagen zonder bewolking. Om dat ook op bewolkte dagen te kunnen, werkt Cosun Beet Company met Sensus en Neo aan de doorontwikkeling van oogstdetectie met een radarsatelliet.

Met de techniek van radarsatellieten kunnen we, onafhankelijk van de weersomstandigheden, een goed opnamebeeld van de situatie krijgen. Een verschil in twee opeenvolgende beeldopnames duidt op een oogstmoment. In de twee voorgaande jaren is al ervaring opgedaan met deze veelbelovende techniek. Dit jaar worden enkele verbeteringen doorgevoerd om tot een betrouwbaar systeem te komen voor gebruik in de praktijk.

De nieuwe meetmethode maakt het mogelijk het verloop van de bieten- en cichoreioogst tijdens de campagne te volgen en waar nodig te verbeteren. Ook kan daarmee onderscheid worden gemaakt in volledig en deels geoogste percelen. De techniek biedt zo een actueel inzicht in de oogststatus per perceel. Dat kan helpen de logistiek nog efficiënter te maken. Voor de verdere verbetering van de opbrengstinschatting per perceel is daarnaast ook de oogstdatum, en daarmee de bepaling van groeidagen, van belang.

Vergelingsziekte

Naast de oogstmonitoring, wordt ook onderzocht of met optische satellietdata de mate van aantasting door vergelingsziekte is vast te stellen. Met behulp van zogenaamde Superview-beelden is een vegetatie of kleurindex vast te stellen tot een detailniveau van 50 bij 50 centimeter. Als de aangetaste oppervlakte door vergelingsziekte nauwkeurig kan worden bepaald, kan ook de impact op de opbrengst nauwkeuriger worden ingeschat. Het goed in beeld hebben van aantasting biedt ook mogelijkheden om te analyseren of verschillen tussen percelen terug te voeren zijn op teelthandelingen, zoals bespuitingen. Met behulp van de teeltregistratiegegevens uit Unitip zijn we zo dan in staat leeren verbeterpunten vast te stellen.

Specifiek bewaaradvies via BAS

De omvang van bewaarverliezen is afhankelijk van de mate van beschadiging van de bieten en de temperatuur in de hoop. Optimale bewaaromstandigheden voor bieten zijn: vorstvrij, koel en droog. Om telers te ondersteunen bij de minimalisering van bewaarverliezen wordt gewerkt aan een bietenhoop-specifiek bewaaradvies via BAS. Door slim gebruik te maken van de beschikbare informatie over de bietenhoop kan gericht advies worden gegeven. Zo is van elke ligplaats bekend wat de exacte locatie en wat de resterende ligduur van de bieten is.

Elke bietenhoop wordt voor verlading gecontroleerd door de agrarische dienst. Factoren die bepalend zijn voor bewaarverliezen, zoals de mate van beschadiging, puntbreuk of de kwaliteit van het kopwerk en zichtbare ziekten en plagen, zoals verschillende soorten rot, worden vastgelegd. Hetzelfde gebeurt met kenmerken van de hoop, zoals de vorm van de hoop. Die kenmerken zijn samen met de ligging (in de wind of in de luwte) van belang voor de temperatuurontwikkeling in de hoop.

Door deze informatie van de locatie te koppelen aan weersinformatie, zoals die van het IRS-bewaaradvies, kan de teler via de BAS-app een gerichte waarschuwing krijgen, als het een vorstbewaaradvies voor een locatie betreft. Behalve aan een vorstwaarschuwing, wordt ook gewerkt aan de ontwikkeling van een advies om droog af te dekken bij een verwachte grote hoeveelheid neerslag. En een advies om aangebrachte materialen bij oplopende temperaturen te verwijderen.

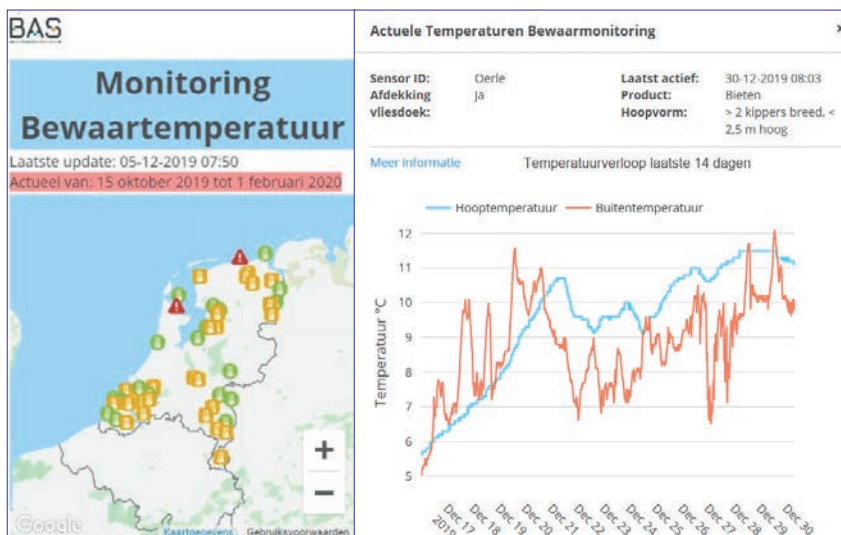
Digitale bewaarsensoren

Om de ontwikkeling van de temperatuur in bewaarhoppen goed te kunnen monitoren, zetten Cosun Beet Company en Sensus digitale bewaarsensoren in. Ten opzichte van de bekende analoge temperatuurmeters is de ontwikkeling nu op afstand continu real-time te volgen. Hier kunnen leerpunten uit worden gehaald over factoren die de bewaar temperatuur beïnvloeden, zoals de afdekking of ligging in de wind.

In 2020 worden met 110 sensoren, verdeeld over Nederland, specifieke bewaarsituaties gevolgd. Op basis van deze kennisontwikkeling wordt gewerkt aan de simulatie van de bewaar temperatuur voor elke bietenhoop op basis van weergegevens en bietenhoopenkenmerken. Na de ervaringen van dit jaar komen deze bewaarsensoren mogelijk beschikbaar voor telers, zodat in combinatie met het BAS-bewaaradvies bewaarverliezen gericht geminimaliseerd kunnen worden.

Arjen Buijze
Naomi Chouinard

De ontwikkeling van de bewaar temperatuur van bieten en cichorei is te volgen via BAS

Campagne

Op 22 september is de campagne van start gegaan. Tijdens de opstart is de aanvoer geleidelijk verder opgeschaald. Vanaf de tweede campagneweek worden uit alle rayons bieten aangevoerd. De eerste opbrengstgegevens zijn erg wisselend. Op dit moment verwachten we een eindopbrengst van 13,9 ton suiker en 83 ton bieten. Het suikergehalte was bij aanvang circa 16,0%. Zonnige dagen en koele nachten zijn gunstig voor het suikergehalte. De gebieden met in de laatste maanden voldoende neerslag spreken over goede opbrengsten. Waar het lang droog gebleven is, is de opbrengstverwachting minder positief. Over het algemeen verloopt het bietenrooien goed.

Een bewuste grondbewerking legt de basis voor 2021

De kwaliteit van het zaaibed dat komend voorjaar voor de suikerbieten gemaakt wordt, is mede afhankelijk van de wijze waarop en de omstandigheden waaronder de grondbewerking in het najaar en voorjaar plaatsvindt.

De meeste winst valt te halen door op het juiste moment te wachten. De draagkracht van de grond neemt sterk af zodra de omstandigheden natter worden. Gedurende de winter is een goede afwatering essentieel om in het voorjaar op tijd aan de slag te kunnen. Hierbij zijn aandacht en nauwkeurigheid de belangrijkste punten.

Regen en droogte

Het afgelopen voorjaar kenmerkte zich op de zwaardere gronden door een grof en kluitig zaaibed dat het

gevolg was van het ontbreken van vorst en plotselinge droogte vanaf halverwege maart. Aan deze droge periode ging een natte februarimaand vooraf. De toplaag van geploegde grond is hierdoor snel uitgedroogd, waarbij de ondergrond nat bleef. De kluiten die bij de eerste bewerking ontstonden waren nauwelijks fijn te krijgen. Meerdere bewerkingen met aangedreven werktuigen en een beregeningsgift waren op veel percelen noodzakelijk om de bieten in een acceptabel zaaibed te kunnen zaaien.

Voorjaarsbewerking

Het laten overwinteren van een groenbemester pakte op de zwaardere gronden het afgelopen voorjaar goed uit, hoewel veel telers in het najaar hadden willen ploegen. De structuur van de toplaag was hierdoor op kleigronden beter ten opzichte van najaarsgeploegd land. Dit biedt perspectief voor de toekomst wanneer winters koel en nat zijn. Tegelijk loopt dit systeem ook tegen uitdagingen aan. Slakken, aaltjes en een verhoogde onkruiddruk kunnen voor

Omstandigheden zijn essentieel bij het ploegen. Bovenover rijden verkleint het risico op versmering in de ondergrond.

Verantwoordelijkheid van deze rubriek

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
0165-516 070
irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie
Jurgen Maassen

Vlak ploegwerk kan een bewerking besparen in het voorjaar

problemen in de volgteelt zorgen. Ook de overlevingskans van bladschimmels is groter en een droog voorjaar is nodig om op tijd te kunnen zaaien.

Opkomstproblemen voorkomen

Een topplaag waarin gewas- of groenbemesterresten achterblijven kan verslumping op zavelgronden verminderen. Op zand- en dalgronden kan stuifschade worden beperkt. Dit voorjaar was het stuifdek nog niet voldoende ontwikkeld om de eerste bietenplantjes te beschermen. Gewasresten kunnen hierin een welkome rol spelen.

Ploegen of spitten

De keuze voor ploegen of spitten in het najaar heeft geen invloed op de uiteindelijke opbrengst van de bieten, evenals een vaste tandcultivator of bouwvoorlichter. De keuze is met name afhankelijk van de aanwezige

mechanisatie en de omstandigheden op het land. Het is vooral belangrijk dat de grond zo vlak mogelijk wordt weggelegd. Het is dan vaak mogelijk om in één werkgang een egaal zaai-bed te maken. Op geploegd land kan, wanneer de omstandigheden het toelaten, de ploegsnede in de winter geëgaliseerd worden. Daarnaast kan een snedemixer op de ploeg ervoor zorgen dat de grond al vlakker de winter ingaat.

Meer kwaad dan goed

De omstandigheden tijdens de hoofdgroenbewerking zijn cruciaal. Ploegen in de voor waarbij de bouwvoor net te

vochtig is, kan slip veroorzaken waardoor een ploegzool ontstaat. De gevolgen hiervan blijven gedurende het hele seizoen merkbaar, doordat de afwatering bij overvloedige neerslag belemmerd wordt en de wortels van het gewas moeite hebben door deze laag te groeien. Bij diepe bewerkingen, zoals het lostrekken van oogstsporen met een woelpoot, zijn droge omstandigheden minstens zo belangrijk. Een bewerking onder te natte omstandigheden doet meer kwaad dan goed.

Nawerking van herbiciden

Het gebruik van bepaalde herbiciden met een bodemwerking in de voorgaande teelt (o.a. aardappelen, maïs en granen) kunnen voor schade zorgen aan de bietenplanten. Naast de eigenschap van het middel is de nawerking vanuit de bodem afhankelijk van meerdere factoren, zoals dosering, toepassingstijdstip (vroeg of laat in het voorjaar), vocht en neerslag, temperatuur, grondsoort, pH en organische stofgehalte. Door de combinatie van factoren is het lastig een inschatting te maken of schade door nawerking zal optreden omdat dit voor elke werkzame stof weer anders is.

Indien het middel een lange nawerking heeft, staat dit vermeld op het desbetreffende etiket. Hierop staat welke volggewassen veilig kunnen worden geteeld. Bij middelen met een relatief lange nawerking wordt aangegeven een kerende groenbewerking uit te voeren om de kans op schade in diverse volggewassen te minimaliseren.

André van Valen en
Sjef van der Heijden

In een perceel met niet-kerende groenbewerking waren bieten weggefallen, bieten met schade (zie kleine biet rechts) en bieten zonder zichtbare schade aanwezig. Schade kwam door het gebruik van een herbicide met bodemwerking in maïs het jaar ervoor.

Rotte bieten beter niet bewaren

Rotte bieten in de hoop produceren veel warmte en infecteren gezonde bieten waardoor de bewaarverliezen toenemen

Suikerbieten met wortelrot hebben een lager suikergehalte en een lage winbaarheid. Tijdens bewaring kan rot zich snel verder uitbreiden, waardoor ook gezonde bieten aangetast worden. Het is daarom beter om te voorkomen dat rotte bieten in een hoop voor langdurige bewaring belanden.

Bieten met behoorlijke aantasting door rhizoctonia terwijl het loof nog vitaal oogt

Het signaleren van rotte bieten in het veld kan lastig zijn omdat het loof van aangetaste bieten er nog redelijk ontwikkeld uit kan zien en ze daardoor niet direct opvallen (zie foto). Verwelking van het blad treedt vaak pas op als de biet al vrijwel helemaal rot is.

Signaleren van wortelrot

De precieze omvang van de aanwezigheid van wortelrot wordt vaak tijdens het rooien pas duidelijk. Als een partij meer dan 10% geheel of gedeeltelijk rotte bieten bevat wordt deze geweigerd en is uitsorteren van de rotte bieten nodig. Een teveel aan rotte bieten in de fabriek geeft namelijk problemen tijdens de verwerking. Om onplezierige verrassingen tijdens de oogst te voorkomen is daarom het advies om regelmatig het bietenperceel te controleren op wortelrot. Door enkele bieten uit te spitten en door te snijden kan bekeken worden of ze ondergronds nog gezond zijn. Als in meerdere keren geleverd wordt is het aan te bevelen om een perceel(sdeel) waarin (het meeste) rot gesignaleerd is als eerste te rooien en te leveren. Als dat niet mogelijk is en veel rot wordt aangetroffen in partijen voor late levering is het raadzaam om te bekijken of de levering vroegerd kan worden. Neem daarvoor altijd contact op met de agrarische dienst van Cosun Beet Company.

Voorzorgsmaatregelen

Om gerichte maatregelen tegen schade in een volgende teelt te kunnen nemen is het belangrijk om te weten welk soort wortelrot aangetroffen is in het perceel of de bietenhoop. Wortelrot kan diverse oorzaken hebben. Vaak gaat het om

schimmelziekten zoals rhizoctonia, aphanomyces, phoma of violetwortelrot. Maar er kunnen ook hele andere oorzaken zijn zoals aantasting door stengel-aaltjes, vorstschade of boriumgebrek. De applicatie ziekten en plagen van het IRS (te vinden op www.irs.nl en in de IRS-app: www.irs.nl/app) kan helpen bij het vinden van de oorzaak. Ook is een interactieve video gemaakt die van pas kan komen bij het zelf herkennen van wortelrot (zie kader). Bij twijfel kan via de teeltbegeleider ook een monster naar IRS Diagnostiek gestuurd worden. In de IRS teelthandleiding (www.irs.nl/bodemschimmels) staat veel informatie over oorzaken van wortelrot en preventieve maatregelen voor zowel de korte als lange termijn om schade te voorkomen of beperken.

Martijn Leijdekkers, Bram Hanse en Elma Raaijmakers

Verschillende soorten wortelrot. Van links naar rechts en van boven naar beneden: aphanomyces, rhizoctonia, violetwortelrot en phoma.

Wortelrot in beeld

Voor de herkenning van wortelrot in suikerbieten is een interactieve video gemaakt, waarin de symptomen van de verschillende soorten wortelrot in beeld zijn gebracht. Te zien zijn onder andere de aantasting door de schimmels rhizoctonia, aphanomyces, violetwortelrot en phoma. Ook andere oorzaken zoals stengelaaltjes en boriumgebrek komen aan bod. Daarnaast bevat de video advies over diagnose van wortelrot in het veld. Aan het einde van elk onderdeel zijn de beheersingsmaatregelen samengevat. De video is te bekijken door onderstaande QR-code te scannen. Hij is eveneens te vinden op www.irs.nl/interactievevideos.

Oogstverliezen zijn eenvoudig te berekenen met de oogstverliezen-app

Hoe kan ik de rooikwaliteit bepalen?

Het resultaat van goed rooien is dat de hele biet aan de hoop komt zonder groen. De rooikwaliteit wordt bepaald door het kopwerk, rooibeschattingen en (punt)verliezen. Dit is tijdens het rooien eenvoudig te bepalen aan de hand van twintig willekeurig gepakte, gerooide bieten. Maximaal 15% mag bladstelen van 2 cm of minder bevatten. Een handig hulpmiddel bij het bepalen van de verliezen is www.irs.nl/oogstverliezen-app.

Waar vind ik het bewaaradvies suikerbieten?

Het IRS heeft een bewaaradvies ontwikkeld met achtergronden en tips voor het zo goed mogelijk bewaren van bieten. Dit is na te lezen op www.irs.nl/bewaaradvies. Cosun Beet Company ontwikkelt ook een nieuwe bewaarapplicatie voor de BAS-app. Meer informatie daarover volgt.

TEELTVERGADERINGEN DIGITAAL

Vanwege de besmettingsrisico's door corona en de extra maatregelen die dat met zich meebrengt, heeft Cosun besloten deze winter geen teeltvergaderingen te organiseren. Uitwisseling van teeltinformatie en de binding met de telers is belangrijk. Voor de teeltvergaderingen wordt daarom gewerkt aan regiospecifieke en interactieve digitale bijeenkomsten. Ze zijn bestemd voor alle leden, belangstellende familieleden en loonwerkers. Alle telers krijgen hiervoor een uitnodiging.

JONGERENRAAD ZOEKT NIEUWE LEDEN

Cosun vindt contact met en de inbreng van jonge aspirant-leden belangrijk. Dat gebeurt onder andere via de jongerenraad. Elk van de vijftien leden van de raad maakt deel uit van een kringbestuur. De voorzitter en secretaris zijn lid van de ledenraad van Cosun. De jongerenraad heeft daar adviesrecht.

Door het bereiken van de maximale zittingstermijn van zes jaar zijn er in maart 2021 drie vacatures. De jongerenraad zoekt daarom nieuwe leden voor de afdelingen Maas&Meijerij/De Kempen, West-Brabant en Holland-Midden.

Aanmelden

Ben je tussen de 21 en 27 jaar, thuis actief in het bedrijf en wil je Cosun beter leren kennen en jouw stem en die van de jonge akkerbouwers laten horen? Meld je dan voor 15 december aan via secretariaat.rvb@cosun.com. Motiveer je aanmelding.

Je reactie wordt doorgestuurd naar het desbetreffende kringbestuur en jongerenraad lid. Zij zullen een keuze maken. Deelname aan de jongerenraad kost ongeveer tien dagdelen per jaar.

Meer weten over de raad? Neem contact op met het huidige lid uit jouw kring. De leden staan op <https://www.cosun.nl/corporate-governance/cooperatie> en onder 'contact' op het ledenportaal. Contact opnemen met de voorzitter van de jongerenraad, René Leijten (06 23 23 36 34) of de secretaris, Laurens den Hartigh (06 – 34 50 06 17) kan ook.